

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ÉS AZ EGYHÁZAK

EGYHÁZPOLITIKA
KERESZTÉNYÜLDÖZÉS
EGYHÁZI ÚTKERESÉS

Szent István Társulat

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ÉS AZ EGYHÁZAK

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG ÉS AZ EGYHÁZAK

EGYHÁZPOLITIKA
KERESZTÉNYÜLDÖZÉS
EGYHÁZI ÚTKERESÉS

SZERKESZTETTE
FEJÉRDY ANDRÁS

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST 2020

A kiadvány a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
támogatása keretében valósult meg:
Központi Alapok Program KAP 2019-24005-2.2-BTK
(SAP 4600000438)

A borítón:

Szántó Lajos: *Proletárok! Előre! Ti vagytok a világ megváltói!*
(plakát, 1919)
Magyar Digitális Képkönyvtár

© Szerzők, 2020

© Szent István Társulat, 2020

ISBN 978 963 277 895 2

Szent István Társulat
1053 Budapest, Veres Pálné utca 24.
szit.katolikus.hu

Felelős kiadó: Dr. Rózsa Huba alelnök
Felelős kiadóvezető: Farkas Olivér igazgató
Nyomdai munkálatok: Mega-Galaxis Kft., Budapest

TARTALOM

FEJÉRDY ANDRÁS

Előszó

7

TENGELY ADRIENN

A Katolikus Autonómia megvalósításának kísérlete 1918-ban

13

KÁLMÁN PEREGRIN

A kommün láttelepe – néhány ferences forrás alapján

44

TÓTH TAMÁS

Az Apostoli Szentszék és a Tanácsköztársaság (1918–1920)

69

KLESTENITZ TIBOR

Az egyházi sajtó és a Tanácsköztársaság

86

FAZEKAS CSABA

„A likvidáló hivatal”

Megjegyzések a Tanácsköztársaság egyházpolitikájának intézményi hátteréről

102

HATOS PÁL

1919 paradoxona: a bolsevizmus egyházgyűlölete és vallásos vonzereje

114

MIRÁK KATALIN

A jéghegy csúcsai – evangélikus püspökök és a Tanácsköztársaság

141

MOLNÁR SÁNDOR KÁROLY

„A lelkesztársaknak ma még nem írhatunk mindenről”

Adalékok a Somogy megyei Protestáns Lelkeszek Szakszervezetének létrejöttéhez

156

FEJÉRDY ANDRÁS

A Ciszterci Rend Egri Katholikus Főgymnasiuma és a Tanácsköztársaság

182

ENGLISH SUMMARIES

193

A KÖTET SZERZŐI

201

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

203

FÖLDRAJZINÉV-MUTATÓ

213

ELŐSZÓ

Jelen kötet a 2019. április 12-én a Károli Gáspár Református Egyetem Hit-tudományi Karán megrendezett „Tanácsköztársaság és az egyházak. Egy-házpolitika, keresztyénüldözés, egyházi útkeresés” című konferencia szer-kesztett anyagát tartalmazza. A Tanácsköztársaság centenáriuma alkalmából a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Történettudományi Intézete és a Dunamelléki Református Egyházkerü-let Ráday Gyűjteménye által szervezett tudományos rendezvény programja és a kötet tartalma ugyanakkor nem fedi egymást teljes mértékben. A kon-ferencián elhangzott néhány előadás részint azért nem került bele ebbe a kiadványba, mert szerzője már máshol publikálta azt, részint pedig azért, mert egyes tanulmányok nem érkeztek be a megjelentetés anyagi alapját biztosító pályázat elszámolási határideje miatt szigorú kéziratleadási termi-nusig. Helyet kapott azonban a kötetben a konferencián levezető elnökként szereplő *Kálmán Peregrin* tanulmánya.

A kiadvány sajátossága, hogy a benne szereplő tanulmányok nemcsak a Tanácsköztársaság 133 napjára fókuszálnak, hanem tágabb kronológiai ke-retbe illesztve vizsgálják a három nagy magyarországi történelmi felekezet példáján a téma egy szűkebb vagy tágabb szeletét az alcím szempontjainak (egyházpolitika, keresztyénüldözés, egyházi útkeresés) megfelelően. A kötet elejére kerültek azok az írások, amelyek túlnyomórészt vagy kizárólag a forradalom előzményeiről szólnak. Ezek a tanulmányok mindenekelőtt azt az értelmezési horizontot segítenek megérteni, amelyben a katolikus egyház értékelte a forradalom eseményeit és egyházpolitikai programját, és amely döntően meghatározta a katolikus egyházi kiútkeresés – lényegében, de nem kizárólag ellenállásra vagy túlélésre irányuló – útjait.

Első helyre *Tengely Adrienn* tanulmánya került, mert vizsgálódása megáll az 1919. március 21-i bolsevik hatalomátvételnél. Középpontjában az az egyházi útkeresés áll, amely a történelmi tapasztalatok alapján alapvetően egyházellenesnek megismert – a korabeli egyházi értékelés szerint egymás-

tól alig különböző – polgári-radikális és szocialista programot hirdető erők hatalomba kerülése nyomán, 1918 végén vette kezdetét. A vallással és katolikus egyházzal szemben (potenciálisan) ellenséges, de legalábbis indifferens államhatalom I. világháború utáni létrejötte a még mindig félállamegyházi keretek között működő katolikusok számára új kihívást jelentett, és erre a 19. század folyamán már többször sikertelenül felállítani kívánt katolikus autonómia megvalósításában kerestek az egyház működési szabadságát (és vagyonának megőrzését) biztosító megoldást.

A kötet második tanulmányában *Kálmán Peregrin* előbb azt az alapvetően gyanakvó, elutasító, a jelenségeknek egyoldalúan negatív vonásait hangsúlyozó megközelítést ismerteti a katolikus egyház tanítóhivatalának megnyilatkozásai alapján, amellyel a katolikusok zöme a 19. század közepétől jelentkező liberális, szocialista és kommunista tanok terjedését értékelte. A tanulmány második részében a magyarországi ferences közösségek tapasztalata alapján ebben az értelmezési keretben, az ideológiai szembenállást hangsúlyozva az egyház által korábban elítélt tanok logikus következményeként mutatja be a Tanácsköztársaság időszakában jelentkező egyházellenes és keresztényüldöző lépéseket.

Tóth Tamás ugyancsak a Tanácsköztársasághoz vezető folyamatok összefüggésében tárgyalja a magyarországi bolsevik rendszer Szentszéki értékelését. A *Kálmán Peregrin* tanulmányában bemutatott szellemi előzmények után nem meglepő, hogy a beérkező információk alapján Róma elsősorban a rendszer egyházellenes dimenzióját érzékelte. Az egyházi vagyon szekularizációja, a szerzetesi fogadalom elleni támadások, az egyháziakat ért atrocitások, sőt a papok meggyilkolása megerősítette azt a nézetet, hogy a szekuláris és kommunista tanokra épülő rendszertől az egyház semmi jót nem várhat.

A kötet következő két tanulmánya már a Tanácsköztársaság 133 napjára fókuszál, és elsődlegesen az egyházpolitika aspektusait emeli ki. *Klestenitz Tibor* az egyházi sajtó példáján keresztül meggyőzően mutatja be, hogy a kommunizmus és kereszténység közötti ideológiai szembenállást a sajtó területén nem sikerült következetes politikává formálni. Az akár „ellenforradalmi” eszméket hirdető egyházi lapok működését így nem elsődlegesen, vagy legalábbis nem kizárólag a magyar bolsevik rendszer (egyház)politikája befolyásolta, hanem megjelenésük jelentős mértékben helyi adottságoktól, illetve a vállalkozások anyagi stabilitásától függött.

Fazekas Csaba tanulmánya a Tanácsköztársaság egyházpolitikájának központi végrehajtó szervéről, a Vallásügyi Likvidáló Hivatalról szól. A szerző az intézmény történetén keresztül arra a tényre mutat rá, hogy határozott

ideológiai programja ellenére a rendszer nem rendelkezett kidolgozott forгатókönyvvel az egyházpolitika gyakorlati végrehajtására. Egyházpolitikai szempontból ezért akár inkább „Tanácstalan köztársaságként” is jellemezhető a korszak. A bizonytalanság nem csupán olyan elvi kérdésekben jelentkezett, hogy elegendő-e az állam és egyház szétválasztásának következetes megvalósítása, vagy inkább az ideológiai szembenállás logikája szerint az egyházak teljes felszámolását kell-e érvényre juttatni. A Tanácsköztársaság „tanácstalansága” tükröződött magában a központi egyházpolitikai intézménynek történetében is: struktúrája, ügymenete kiforratlan volt, a központi politikai akarat és a helyi megvalósítás között komoly eltérések jelentkeztek; olyannyira, hogy az is vitatható, vajon a Vallásügyi Likvidáló Hivatal esetében lehet-e egyáltalán a hagyományos értelemben vett intézményről beszélni.

A *Hatos Pálnak* a korabeli kommunista ideológia és egyházpolitika szellemi forrásvidékét bemutató, az egyházi útkeresés kollaboráns irányait összefoglalóan ismertető, egyúttal Baltazár Dezső és Ravasz László 1919-es tapasztalatát esettanulmány módjára feltáró tanulmánya hidat képez egyfelől a kötet első két egysége, másfelől záróegysége között. A dolgozat érzékletesen rajzolja meg azt a messianisztikus-eszkatologikus – a kötet borítóján szereplő plakát által is kitűnően illusztrált – vallási nyelvezetet használó és még korántsem marxista-leninista doktrínává szilárdult kommunista ideológiát, amely különösen az identitását elvesztett zsidókra gyakorolt nagy hatást, ám egyes elemeiben a szegénysorsú – és a katolicizmussal rivalizáló – protestáns alsópapság számára is vonzó lehetett. Emlékeztet arra, hogy a közéletű narratívával szemben a keresztényüldözés tapasztalata mellett az egyháziak egy csoportja – köztük részben katolikus papok és szerzetesek – számára nem feltétlenül csak félelemből választott opció volt a kollaborálás. Az egyházellenes politika Kunfi Zsigmond nevével jellemezhető Károlyi-kormány és Tanácsköztársaság közötti kontinuitását hangsúlyozva ugyanakkor amellet érvel, hogy a vallásüldözés kontraproduktív volt: hozzájárult a későbbi vallási reneszánszhoz.

A kötet záróegységében egyes felekezetekre vonatkozó esettanulmányok kaptak helyet. *Mirák Katalin* három evangélikus püspök példáján keresztül mutatja be a Tanácsköztársaság tapasztalattörténetét és az egyházi útkeresés alternatíváit. Kapi Béla elsősorban a rendszer egyházüldöző dimenziójával találkozott, Raffay Sándor a kormányzattal folytatott párbeszéd útján igyekezett menteni a menthetőt, Geduly Henrik pedig a forradalmi rendszerben a jövőbe mutató belső egyházi reformok meghozására látott alkalmat. A tanulmány egyúttal rámutat: az 1919-es 133 nap alatt szerzett tapasztalatok

az egyházi vezetők 1945 utáni rendszer iránti hozzáállására is befolyással voltak.

Molnár Sándor Károly tanulmánya az egyházi útkeresés egy sajátos modelljét, a protestáns lelkésszakszervezeteket vizsgálja a somogyi szervezet példáján. A forrásközlő tanulmány új kérdéseket fogalmaz meg és egyúttal a hiányos forrásadottságokból adódó kutatási nehézségekre is rámutat. A fennmaradt csekély és töredezett forrásanyag alapján, megfelelő kontrollforrások hiányában nehezen dönthető el, hogy a lelkésszakszervezetek milyen céllal jöttek létre: vajon azért, mert az új rendszerben a szakszervezeti forma tűnt a leginkább alkalmas egyházi önvédelmi eszköznek? Vagy olyan lelkészek hozták létre, akik őszintén hittek abban, hogy elérkezett az egyház belső megújításának ideje?

Fejérdy András kötetet záró tanulmánya az egri ciszterci gimnázium történetét mutatja be a Tanácsköztársaság alatt. A középiskola és a szerzetesek a rendszer egyházpolitikáját elsősorban az egyházüldözés oldaláról tapasztalták meg, tapasztalatuk mégis egészen sajátos volt. Más tanítórendekhez hasonlóan az egyházi vagyon „likvidálása” mellett őket is érintette az a rendelet, amely a szerzetestanároktól egy aposztáziát jelentő nyilatkozat aláírását követelte meg, ha meg kívánták őrizni tanári állásukat. Az egzisztenciájukban és tanári hivatásuk gyakorlásában fenyegetett egri ciszterciek szerzetesi identitásának erejét jelzi, hogy a várható kockázatok ellenére egysegesen a konfrontáció vállalása és a nyilatkozattétel megtagadása mellett döntöttek. A helyi (egyház)politikai vezetés jóakarátának és a központban hozott rendelkezések végrehajtását halogató taktikájának köszönhetően azonban a szerzetesek végül nem kényszerültek a nyilatkozat aláírására, és a Tanácsköztársaság 133 napját nagyobb atrocitások nélkül élték túl.

A tanulmányok a Tanácsköztársaság utóéletére vonatkozó utalásokat is tartalmaznak. Világossá teszik, hogy az 1919-ben szerzett tapasztalatok mindkét fél számára meghatározók voltak a 20. század későbbi történetében, különösen a második világháború utáni kommunista hatalomátvétel alkalmával. Az egyházak az 1945-től kiépülő bolsevik rendszert érthető bizalmatlansággal és elutasítással fogadták, miközben egyes csoportjaik ismét az együttműködést látták a túlélés egyetlen zálogának. A hatalom pedig nem utolsósorban az 1919-es kudarcok tapasztalata alapján alakította (egyház-)politikai stratégiáját és taktikáját. Míg a végső cél változatlanul egy egyházak és vallás nélküli ateista állam és társadalom létrehozása maradt, a rendszer kezdetben taktikai engedményeket tett, és csak a szükséges intézményi háttér kialakítása után, több lépésben építette ki az ideológiai megalapozottságú totális rendszert.

A tanulmánykötet a Tanácsköztársaság egyháztörténetének számos területét érinti, de arra nem vállalkozik, hogy akár az egyházpolitika, akár az egyházi válaszok és útkeresés aspektusait kimerítően tárgyalja. Az új források bevonása és új kérdések felvetése ugyanakkor – még ha nem is tudunk minden kérdésre végleges választ adni – kellőképpen igazolja, hogy a Tanácsköztársaság története még messze nem „lerágott csont”. Nemcsak köz-történeti, de egyháztörténeti szempontból is akad még kutatási perspektíva. Bízunk abban, hogy ez a kötet a centenáriumi évforduló után is inspirációt és kiindulópontot nyújt a további elmélyült vizsgálódásokhoz és a korszak korábbiaknál árnyaltabb értékeléséhez.

A szerkesztő

ENGLISH SUMMARIES

ADRIENN TENGELY

The Attempt to Establish Catholic Autonomy in 1918

Catholic autonomy means that within the state the Catholic Church has a certain degree of self-government, that is, the laity and the clergy can manage the church affairs within the authority granted by the statutes of autonomy. The idea of Catholic autonomy always emerges when the Church needs to be protected against some threat. In Hungary, it was first thought of in 1848, when Catholicism ceased to be the state religion and required protection against the state declaring religious equality, but the chaotic events of the freedom fight put an end to this initiative. The following decades witnessed the appearance of the same idea several times (1871, 1897, 1917), but it never had any success.

Once more, in 1918 after the revolution it seemed very important to attain Catholic autonomy as soon as possible. Although the new statutes had been created by the laity and the clergy, they were not approved by the People's Government coming into power after the Aster Revolution, or by Pope Benedict XV either. This was the last considerable attempt in Hungarian history to establish Catholic autonomy.

PEREGRIN KÁLMÁN

An Overview of the Commune Based on Some Franciscan Sources

The present study looks into the papal encyclicals responding to the major social changes experienced during the pontifical period starting from Pius IX to Pius XI, and examines their effects on the life of the Church. Considering the contemporary ecclesiastical evaluation of the situation and the church doctrines, the *Historia Domus* of some Hungarian Franciscan friaries have randomly been chosen to show how the friars endured the Aster Revolution in 1918, and how they reacted to the changes regarding the

relations between the state and the Church. We are observing how this relation had become hostile by the time of the Hungarian Soviet Republic, also, how the communists tried to annihilate monastic life with the help of state decrees starting from 21 March 1919, and how the Franciscans tried to save their monastic life for the future generations.

TAMÁS TÓTH

The Holy See and the Hungarian Soviet Republic (1918–1920)

The Austro-Hungarian Monarchy was one of the biggest losers of WWI. The reports of Count Teodoro Valfrè di Bonzo, titular archbishop and apostolic nuncio of Vienna between 1916–1919, make it clear that in the Vatican it was also known that the end of WWI had brought critical changes for Hungary. A lot of Hungarians considered the new Soviet type regime, the Hungarian Soviet Republic, proclaimed on 21 March 1919, as their last chance to save the national territory, but their expectations ended in disappointment soon. The nuncio writes about general persecution, about the clergy wearing civilian clothes and about a lot of monks who had to leave their monasteries. The Communists cheering for the Hungarian Soviet Republic represented by Béla Kun thought that by making ecclesiastical work impossible, by depriving the clergy of their vital sources of income and by using the churches for cultural events (as well) they could prevent the priests, monks and nuns from spreading the doctrines harmful to their regime. Several priests were imprisoned and sentenced to death without proper due process of law, especially because the communist regime wanted to eliminate the power that could influence not only the Catholic citizens. The fall of the Hungarian Soviet Republic on 1 August did not end the grave political situation, but it became possible to reveal and, to a certain extent, heal the wounds caused by the red terror. In 1920 post-war Hungary and the Holy See established formal diplomatic relations.

TIBOR KLESTENITZ

The Ecclesiastical Press and the Hungarian Soviet Republic

The Constitution of the Hungarian Soviet Republic declared in June 1919 that “the right to publish any press products belongs to the workers, and the state ensures that the socialist idea spreads freely throughout the country”. According to common historical knowledge, the Hungarian ecclesiastical periodicals were prohibited throughout the whole period of the Soviet Republic in 1919. However, the study shows that there were some exceptions from this rule, and it investigates some cases of Catholic, Calvinist and Lutheran press products that could be published during the dictatorship of the proletariat. The study examines the working conditions and the arguments of the different editorial staff. It concludes that the possibilities of the editors were influenced by the number of readers of their press products, as well as by the financial difficulties and wartime conditions.

CSABA FAZEKAS

*The ‘Liquidation Office of Religious Affairs’
in the Soviet Republic of Hungary*

The paper deals with a very special field of the connections between the Churches and the Hungarian Soviet Republic of 1919. It is a well-known fact that the first communist dictatorship persecuted every religious faith, church and religious institution and wanted to eliminate the religion in the life of the ‘new’ society in the name of the Marxist-Communist revolutionary changes. According to the archival sources of the age we can ascertain that the first Hungarian Soviet Republic had no concrete and consistent policy about Church affairs, especially, it had no idea how the elements of the Marxist-Atheist ideology could be put into practice. We can recognize a lot of ideological statements about the separation of the state and the Churches, but the daily political practice shows a chaotic and inconsistent picture. The ‘Liquidation Office of Religious Affairs’ was established at the end of March 1919 with the leadership of Oszkár Fáber, a former Piarist novice who became an anticlerical and Social Democrat speaker and publicist in the pre-war years. His activity focused on taking away the properties of every Church and religious association. The ‘liquidation office’ declared a

lot of measures, but the local authorities had no real ideas what and how they had to take away from the Churches, how they could represent the ideas of the Soviet Republic. The ‘liquidation office’ was not an institution which we can characterize by the elements of the ‘classic’ institutional history writing. Fáber’s activity was characterized by rigorous but inconsistent measures. In conclusion, during its four months the Soviet Republic of Hungary deprived the Hungarian Churches of a significant wealth (it was ‘socialized’), but the leaders of the dictatorship and the ‘liquidation office’ could not play a coordinating role in this process, because of the chaotic governing circumstances.

KATALIN MIRÁK

“Tips of the Iceberg”

– *Lutheran Bishops and the Hungarian Soviet Republic*

Lutheran historiography has been in debt for decades regarding the thorough revelation of what happened within the Lutheran Church during the dictatorship of the proletariat in 1919. Over the span of a few months, the Soviet-type dictatorship turned the life of the smallest incorporated Church working as a “people’s Church” upside down. The political events provoked different reactions and urged the community to have deeper self-reflection.

The documents of the ecclesiastical court procedures show that Lutheran pastors, elementary and secondary school teachers have different opinions regarding the regime: some of them definitely rejected and disapproved of it, whereas there were many who were in favour urging inner reforms and radical changes. The same can be said about the Lutheran episcopacy. While Béla Kapi (Győr) lived through these months receiving death threats, Henrik Geduly (Nyíregyháza) had to appear in the ecclesiastical court after the fall of the dictatorship of the proletariat to defend himself because of his declarations supporting the communist regime, and Sándor Raffay (Budapest) had to keep up communication with the same government.

For all of them the dictatorship of the proletariat became a lifelong personal memory and, in the course of time, a decisive experience as church leaders. Bishop Geduly died in 1937, so he did not experience the new phase of communist rule in Hungary. After 1945 Béla Kapi and Sándor Raffay were still active bishops and “encountered” the regime of atheist ideology again. Obviously, their previous experience of 1919 determined their attitude towards the new communist dictatorship. Both bishops recorded

the events in their autobiographies as well. Although the autobiographies are considered subjective sources, their authenticity cannot be questioned as to this short but very decisive period of Lutheran church history.

PÁL HATOS

*The Paradox of 1919:
Bolshevik Hatred of the Church and its Religious Attraction*

The present study analyses a less known aspect of the Hungarian Soviet Republic of 1919: the anti-church communist regime used the terminology of religion to spread its messages. Communism reached its cultural zenith in 1919 when it had a more flexible framework than it was described after the early 1920s by the rigid Marxist-Leninist official party history. Communism was a new word in 1919: its intellectual origin can be found in European philosophy, particularly in German Romantic thinking, in the enthusiastic reception of 19th century Russian novels, especially the ones written by Tolstoy and Dostoevsky, as well as in the conditions of assimilation and generational tension. Regarding 1919, the overshadowed Churches tend to remember the persecution rather than the examples of collaboration, however, there were more of the latter than it is publicly known. This study shows the secular eschatology of the dictatorship of the proletariat in Hungary using religious terminology, as well as the behaviour of the clerical representatives of the major Christian denominations focusing especially on the controversial role of Dezső Baltazár, bishop of the Transibiscan Reformed Church District, and on the subsequent assessments of László Ravasz, bishop of the Danubian Reformed Church District. Although Baltazár represented the liberal past coming to an end for a long time in 1918, and László Ravasz stood for the conservative future of the following 25 years: as to 1919, the evaluations of the former are extremely negative, those of the latter are subtler.

SÁNDOR KÁROLY MOLNÁR

*“The time has not come yet to write about everything
to our fellow pastors.”*

Additional Data on the Formation of the Trade Union
for Protestant Pastors in the county of Somogy

In the context of church history “trade union” might sound rather strange. During the Hungarian Soviet Republic, apart from being a concept belonging to party history, it became a notion of church history as well when pastors Elek Vincze and Zoltán Tildy – the latter becoming a minister and then President of the Republic – established the “Trade Union for Protestant Pastors in the county of Somogy” in Kaposvár on 23 April 1919. There is a lot of missing information regarding the history of this trade union for pastors, as a coherent documentation is not available. Based on several sources found only recently, the present study gives a more detailed picture of the pastors’ activities. The study focuses especially on the informal letter written by Zoltán Tildy to László Deme, which has already been quoted by some but has been unpublished so far, as well as on presenting the trade union circular prepared by Elek Vincze and Zoltán Tildy. These sources help us reconstruct what the pastors tried to do or avoid, and how they tried to act in the months April-July 1919. It is also shown that the people mentioned in the sources were driven by fear rooting in uncertainty, for which sometimes they paid a high price afterwards. However, the reflection of country pastors who experienced the social, political and economic crisis after WWI was rarely in the spotlight and not even later did the members of the pastors’ trade union like to recall this chapter of their lives.

ANDRÁS FEJÉRDY

*The Cistercian Catholic Secondary School of Eger
and the Hungarian Soviet Republic*

The Hungarian Soviet Republic brought a difficult period for the Cistercian Secondary School in Eger. The aim of this study using the memories of a student, Gyula Magyary, the contemporary diary entries of a Cistercian teacher – maybe the headmaster, Adolf Werner –, the annual of the school

and the contemporary news published in the papers, is not only to reconstruct an exciting series of events in local history. Showing what happened will give you some subtle details to the so far black and white narrative of church history during the Hungarian Soviet Republic. Examining the history of the Cistercian secondary school in 1919, it is claimed that the personal attitude of the local representatives of the regime could significantly mitigate the negative consequences of the anti-church policy of the dictatorship.

The present study reveals that the lack of properly qualified leaders and employees resulted in the fact that there were people, who in spite of disapproving the anti-religious policy of the new regime, were put or allowed to work on in certain positions. These officers who also had church connections tried to soften the voluntarist central decrees mitigating thus the damage they could have caused, because in the long run, they did not want to eliminate their social network or the local institutions. Depending on the distance from Budapest and the military fronts, opposing the ruling power in order to protect some local intellectual values connected partly to the Churches could have been risky but successful. Undoubtedly, the situation in Eger was rather an exception. As the revolutionary as well as the anti-church and antireligious programs were forced to be accomplished and this fact could not be overridden by some individual positive experiences, it seems that in the long run and on the whole, the Hungarian Soviet Republic as a regime will be assessed and remembered in a clearly negative way.

A KÖTET SZERZŐI

FAZEKAS CSABA – Miskolci Egyetem Politikatudományi Intézet, egyetemi docens, intézetigazgató

FEJÉRDY ANDRÁS – Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, tudományos főmunkatárs, igazgatóhelyettes; Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, egyetemi docens

HATOS PÁL – Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Kar, dékán Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Közép-Európai Intézet, intézetvezető

KÁLMÁN PEREGRIN – történész; budapest-pasaréti plébános

KLESTENITZ TIBOR – Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, posztoktor kutató

MIRÁK KATALIN – Magyarországi Evangélikus Egyház Tényfeltáró Bizottsága, elnök; Evangélikus Országos Levéltár, tudományos munkatárs

MOLNÁR SÁNDOR KÁROLY – Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteménye, tudományos munkatárs

TENGELY ADRIENN – Eszterházy Károly Egyetem, egyetemi docens

TÓTH TAMÁS – egyháztörténész, főiskolai tanár; a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia titkára

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

A mutatóban feltüntettük a különböző névváltozatokat, amelyek az adott név mellett zárójelben is olvashatók. A bibliográfiai hivatkozásokban, valamint a bibliai utalásokban található nevek nincsenek felvéve. *Dőlt betűvel* jeleztük azokat a neveket, amelyek részint a vizsgált korszak utáni művek, tanulmányok és cikkek szerzőire utalnak.

- Ábrahám 118
Aczél György 107
Ádámfi Vince 31
Adriányi Gábor 15, 45, 46, 58
Ady Endre 135
Ámon Pál 22
Angeli Róbert 22
Anka János 22
Apáti György 108
Apponyi Albert 14, 22, 31, 32, 34, 36–38
Apponyi Albertné 31, 130
Aquinoi Szent Tamás 51
Assisi Szent Ferenc 50, 67
Asztalos Tamás 104
Auber Vilmos 22
- B. Major János* 138
Baan Achil 22
Babus Antal 115
Bajnok Géza 31
Balanyi György 76, 102, 103
Balázs Károly 22
Balogh Edgár 137
Balogh Margit 54
Baltazar Dezső 9, 123–128, 139, 170, 197
Baltik Frigyes 144
Bán Péter 182
- Bana József* 105
Bánáss László 61
Bandl Ferenc 77
Bándy Miklós 177
Bangha Béla 87, 88, 89
Baranyay Jusztin 22
Baráth Béla Levente 126
Barcza József 156
Barkóczy Sándor 22
Baros Gyula 158
Bársony János 22
Bartha Tibor 165
Bartos János 22
Battenberg Lajos 22
Batthyány Vilmos 18
Becsey Károly 58
Becsky Arzén 22
Beethoven, Ludwig van 120, 130
Beke Margit 26, 56, 81
Békefi Remig 83, 183, 187
Beller Béla 103
Bencze Imre 94, 141
Benedek, XV., pápa 14, 24, 41, 42, 49, 72, 88, 193
Benkő István 128, 140
Bényei Miklós 97
Bereczk Sándor 162
Bereczky Albert 129, 140
Bergman, Ingmar 121

- Berkes Ottó* 131
Bernhard Zsigmond 90
Bertényi Iván 70
Bertényi Iván, ifj. 127
Berzeviczy Albert 134
 Bethlen István 75, 135
Biagini, Antonello 75
Biczó Zalán 76
Bikfalvi Géza 104, 107
 Bíró Ferenc 89
 Bittó Dénes 22
 Blaskovics Ferenc 22
 Bleyer Jakab 22
Bodó Katalin 51
Bódy Zsombor 92
 Bojtor István 166
 Bolla Pál 180
Bolyki János 94, 128, 156, 157, 165
 Bonitz Ferenc 22
 Bozóky Ádám 22
 Breier István 22
 Bulla György 22
Burger Ferenc 45
 Buttykay Antal 22
 Búza László 166
Buzinkay Géza 86, 88, 93

Chamberlain, Lesley 115
 Concha Győző 22
Czakó Zsigmond 119
 Czapik Gyula 22, 61
 Czeglédy Sándor 94

 Csépan Pál 22
Cserhádi Péter 144
 Csernoch János 16–18, 21, 23–32, 34, 35, 37–39, 41, 42, 54, 72, 74, 75, 83, 89
Csiki Tamás 100

Csohány János 124
Csunderlik Péter 107
Csűrös András Jakab 94, 104, 105, 129, 157, 163, 169

 Dalibor Ferenc 31
 Damasus, pápa 44, 54
 Darányi Ferenc 17
 Deme László (lelkész) 128, 140, 158, 159, 162, 167, 168, 170, 171, 173, 198
 Deme László (nyelvész) 158
Denzinger, Heinrich 45, 46
 Dezséry László 143
Dienes Dénes 156
Diószegi István 70
 Dobák Imre 66, 78
 Dosztojevszkij, Fjodor Mihajlovics 115
 Dömötör Mihály 22
 Dőry Ferenc 22
 Dötsch Károly 31

 Ember Károly 22
 Eötvös József 13
Erdeiné Tóth Klára 77
 Erdős Péter 107
 Erdősi Károly 22
 Ernst Sándor 22, 36
 Erődy Tihamér 22
 Érszegi Márk Aurél 85
 Esterházy Mihály 22

F. Csanak Dóra 136
 Fáber Oszkár 63, 65, 106–112, 148, 150, 189, 190, 195, 196
Fabiny Tamás 144
Fabiny Tibor, id. 144
Fabiny Tibor, ifj. 144

- Faragó Fábrián 64
 Farkas Edith 31
Farkas István 90
 Farkas István (ref. püspök) 165
Farkas László 66
Fáy Zoltán 64
Fazekas Csaba 8, 104, 105, 107
 Fehér Mihály 189
Fejérdy András 10, 85, 182
Fekete Szabolcs Benedek 107
Fenyves Katalin 118
Fenyvessiné Góhér Anna 121
 Ferenc József, I. 14, 70, 136, 149
 Ferenc, pápa 70
 Fernbach Károly 22
 Fertsák Jenő 22
 Festetics Tasziló 131
 Fetser Antal 32
 Fischer-Colbrie Ágost 130
 Flack Jusztin 31
Forgó András 104
 Forster Gyula 22
 Freiber István 31
 Freud, Sigmund 119
 Fülep Lajos 115, 135, 136
Füzes Ádám 107
- Gaál József 100
Gábor Éva 122
Gábor Sándorné 129
Galántai József 15
 Gáncs Aladár 144
 Garbai Sándor 57, 148, 150
 Gasparri, Pietro 71, 72, 74, 75, 85
 Geduly Henrik 9, 144, 151–155, 196
Géra Eleonóra 127
Gerevich Aladár 87
Gergely Jenő 15, 89, 105, 107
 Giesswein Sándor 22, 23, 36
- Giménez Malla, Ceferino 48
 Glattfelder Gyula 21, 23, 32, 36
Gleason, Abbott 116
 Goethe, Johann Wolfgang von 120
 Gombos Ferenc → Simándy Pál
 Gorkij, Maxim 120
 Gratiano 134
Gratz Gusztáv 76, 103, 127
 Grieger Miklós 22
- Gyenes Erzsébet 159
 Gyenis Antal 128, 129
 Györék József 168, 177
 Gyuris Emil 22
- H. Kelemen Ferenc 31
Haas György 158, 159
 Habsburg József (főherceg) 70, 125
Hajdu Tibor 89, 129
Halász Pál 98
 Haller István 17, 21, 22
 Haller József 22
 Haluska István 22
Hamerli Petra 85
 Hanuy Ferenc 15, 22
Haspel, Konrad 80
 Haynald Lajos 45
 Hegedús Lóránt 127
 Hegyi László 79
 Heinrich Aladár 22
 Herczeg Ferenc 151
 Herder, Johann Gottfried 120
 Herkély Dániel Tibor 31
 Herman Lipót 134
 Hermann Hermenegild 58
 Hermann János 31
 Hernitz József 31
 Hévey Gyula 31
 Hindy Zoltán 22

- Hivatal József 22
 Hock János 23, 56, 126
 Hornyik Károly 66, 75, 78, 83
 Horthy Miklós 85, 126
Horváth István 90, 182
Horváth Jenő 70
 Horváth Mihály 22
Horváth Sándor 47
 Hölderlin, Friedrich 120
 Huber János 22
 Huber József 22
 Huszár Károly 22, 23, 102
 Huszár Mihály 22
 Huszár Tibor 170
Hünermann, Peter 45, 46
- Imre Magda 106*
 Incze Domonkos 22
 Ipolyi Arnold 45
Iryni Károly 127
 István, Szent 69
Ittész András 144
 Izsóf Alajos 132
- Jándi (Jándy) Bernardin 83
Jáni János 176
 Jankovics Béla 22
 Jánoki Madocsányi Gyula 22
 János, XXIII., pápa 45
 Jánosi Zoltán 124, 125
 Jászi Oszkár 19, 116, 119, 122, 123
 Jedlik Ányos 45
 Jézus Krisztus 26, 38, 46–49, 53, 54,
 62, 68, 81, 92, 93, 133, 135
 Jócsik Lajos 137
 Jójárt Illés 22
József Farkas 86, 91, 132
 József főherceg → Habsburg József
 főherceg
- József, II. 94, 183
 József, Szent 46–48, 51, 54, 68
 Juhász Gyula 60
 Juhász Nagy Sándor 125
Juhász Viktor 21
 Jurassa Endre 31
- K. Balog János 129*
 K. Jónás Ödön 22
 K. Németh András 129
 K. Török Mihály Miklós 22
 Kádár János 102, 106
 Kafka, Franz 116, 117
 Kájel Endre 160, 176
 Kájel Piroska 160
Kakucsi Liebner János 102
 Káldy Zoltán 143
Kálmán Peregrin 7, 8, 61, 84
Kalmár János 70
 Kalovits Alajos 185, 186
 Kanter Károly 131
Kántor Balázs 104, 105
 Kántor Gizella 132
 Kapi Béla 9, 99, 101, 144, 149–151,
 154, 196
 Kapi Kató 151
 Karinthy Frigyes 116
 Károly, I. (IV.) 58, 70, 125
 Károly, IV. → Károly, I.
 Károlyi Bernát 67
 Károlyi Gyula 75, 82
 Károlyi Gyuláné 31
 Károlyi József 22
 Károlyi Mihály 9, 16, 19, 38, 39, 55,
 56, 62, 70, 71, 73, 74, 125, 126,
 166
Kassuba Domokos 183
 Katona Sándor 81
Kelemen Béla 127

- Kelen Jolán* 120
 Keményffy Dániel 22
Kenez, Peter 116
Kertész Botond 176, 177
 Kétly Károly 22
 Kincs István 22
 Kiss János 90
Kiss Réka 157
Klestenitz Tibor 8, 58, 87, 90
 Kocsán Károly 23
Kollega Tarsoly István 94, 141
Koltai András 56, 83, 104, 186
 Komócsy István 22
Konok Péter 76
Konrád Miklós 118, 119
Kormos László 165
 Kórody Miklós 31
 Korvin Ottó 116
 Kósa József 66, 75, 77, 78, 83
Kósa László 128
 Kosztolányi Dezső 116
Kovách Zoltán 47, 49
 Kovács I. Gábor 170
 Kovács Ilona 100
Kovács István 98
 Kovács József 168, 171, 177
Körmendi Balázs → Kulcsár István
Kránitz Zsolt 163
 Krúdy Gyula 115
 Krüger Aladár 22
 Kucsera Ferenc 75, 80
 Kulcsár István 118, 123
 Kun Béla 62, 69, 73–75, 83, 84, 86, 106, 112, 120, 121, 127, 134, 147, 194
 Kun Béla (szerkesztő) 95–97
 Kunfi Zsigmond 9, 19, 33, 63, 108, 119, 120, 133
Kunzler, Michael 47, 49
 Kurcz Adolf 79
 Kutkafalvi Miklós 22

Labancz Zsolt 131
Ladányi Sándor 94, 156–158, 165
Lakatos Éva 131
 Lakatos Ottó 22
 Lakatos Vince 130
 Lánczy León 119
 Landauer Béla 22
 Láng József 186, 189, 190
 Lantos (Löwy) Bertalan 80, 81
Lányi Gábor 157
László Jenő 132
László T. László 55, 61
 Latinca Sándor 177
 Latinovits Róza 31
Legeza László 107
 Léh Ferenc 22
Lendvai L. Ferenc 156
Lengyel András 122
 Lengyel István 165
 Lengyel József 115
 Lenin (Vladimir Iljics Uljanov) 86, 116, 120, 123, 130
 Leó, XIII., pápa 46–55, 62
 Lepold Antal 14, 15, 23, 24, 31, 36, 43, 87
 Lesznai Anna 122, 123
 Links Arthur 118
 Lovászy Márton 17–20, 55
 Löw Immanuel 61
Löwy, Michael 116
 Lukács György (Georg von) 115, 116, 119, 121, 122, 135
 Lukcsics József 22
 Lunacsarszkij, Anatolij, Vasziljevics 120
 Luther, Martin 146

- Madai Gyula* 94
 Magyary Gyula (Julius) 182–184, 198
 Mailáth Gusztáv Károly 21
 Mailáth György 22
 Makay Dezső 22
Makkai László 165
 Malcsiner Emil 22
 Malik László 22
 Manndorff Géza 22
 Mannheim Károly 117, 119, 122
 Marcsek János 99
 Mária, Szűz 45, 50, 51, 69
Markó László 174
 Markovics Miklós 186, 189, 190
 Marx, Karl 119, 123
 Máté Lajos 163
 Mátéffy Viktor 22
 Máthé Zoltán 166
 Mayer Lajos 82
 Mayer Mihály 22
 Mázi Engelbert 22
 Mednyánszky László 22
 Meisel József 22
 Melichár Kálmán 22
Mérei Gyula 17
 Meskó Zoltán 22
 Mészáros János 22
Meszlényi Antal 76
 Mészöly Géza 184
 Mezőfi Vilmos 125
Mihalik Béla Vilmos 104, 105
 Mihály, Szent arkangyal 50, 51
 Mihályfy Ákos 22, 23
 Mikes János 30, 32
 Miklós Ferenc 22
 Miklós Imre 107
Miklós Péter 58
Mikrut, Jan 70
- Milei György* 111, 187
 Mindszenty József 54
Mirák Katalin 9, 144, 149
Miriák Ferenc 77
Miszlivetz Ferenc 116
 Mócsy István 22
 Módly László 182
 Moldoványi Gyula 22
 Moldoványi István 22
Molnár Antal 87
Molnár Sándor Károly 10, 129, 130, 156, 158, 162, 167
 Móra Ferenc 60, 132, 133
 Morales, Emmánuel 48
 Mott, John 128
 Mozart, Wolfgang Amadeus 120, 130
 Mózes 117
Mózessy Gergely 105
- Nagy Béni* 183
 Nagy Ferenc (lelkész) 149
 Nagy Ferenc (polgármester) 166
 Nagy Jenő 82
Nagy József 184
 Nagy Lajos (ev. lelkész) 100
 Nagy Lajos (ref. esperes) 180
 Nagy Vince 22
 Nehemiás 139
 Nemes Antal 31
Németh Ildikó 184
Németh István 167, 172, 180, 181
 Nietzsche, Friedrich 116, 119
 Noszko István 98
 Novák Mártonné 31
- Nyáry Béla 22
 Nyisztor György 133
Nyisztor Zoltán 89

- Obál Béla 149
Olysi Gabányi János 76
 Orbán János 22
 Ordass (Wolf) Lajos 143
Ottlyk Ernő 97, 141
 Öveges Kálmán 31
- P. Varga István 100
Paál Vince 86, 87
 Pál, Szent, apostol 51
Panofsky, Erwin 118
 Papp Gyula 162
 Pattantyús-Ábrahám Dezső 82
Perczel Olivér 126
Perecz László 116
 Perényi Kandid 189
 Persián Ádám 16–18, 20, 23, 28, 31, 35, 36, 39–43, 58, 59, 61, 106
 Persián István 22
Peschka Vilmos 98
Pesti János 21
 Péter, Szent, apostol 26, 47, 50–55
Péter László 132
Petrák Katalin 111, 187
 Piusz, IX., pápa 45, 47
 Piusz, X., pápa 49
 Piusz, XI., pápa 45–48, 51–53, 55, 62
Pongrácz Jenő 133
 Pongrácz József 95
 Potzta Ferenc 31
Pölöskei Ferenc 105
Pölöskei István 82
 Prakatur Tamás 22
 Prohászka Ottokár 16, 20, 21, 23, 29, 30, 36, 45, 49, 54, 56, 64, 67, 107, 132
 Prónay Pál 129
 Puskás Mihály 78, 83
- Radovics László 22
 Raffay Sándor 9, 144–150, 154, 196
 Rákosi Mátyás 106, 129, 140, 149
 Rákosi Viktor 124
 Rassó István 22
 Ravasz László 9, 135–140, 197
 Rázó Géza 189
 Rejtő Sándor 22
 Rembrandt 118
 Réthy László 168
Réti László 132
 Révai József 121, 122, 129
 Révay Tibor 22
 Révész István 22, 23
 Révész Kálmán 166
Richly Gábor 127
Righetti, Mario 53
 Ritoók Emma 115
 Rogács Ferenc 22
 Romanelli, Guido 75
 Rott Nándor 16, 17, 20, 21, 28–30, 32, 83
 Rottenbiller Fülöp 22
 Ruffy Pálné 31
- Sághy Marianne* 44
Salacz Gábor 15
 Salomváry Jenő 22
 Saly László 30
 Samassa Adolf 22, 23
Sarnyai Csaba Máté 15
Sas Péter 21
 Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph 120
 Schioppa, Lorenzo 85
 Schneller Béla 162, 168, 177
Schupp Gábor 88
 Schütz Antal 39, 54, 84
 Schweihart Veremundus 22

- Selmeczi József* 122, 133
 Shakespeare, William 134
 Shylock 134
 Simándy Pál 174
Simon Károly 129
Simon Róbert 116
 Simonyi-Semadam Sándor 21, 23, 36
Simor András 116
 Sinkó Ervin 114, 121
 Sinkó Ferenc 132
Sipos István 25, 27, 29, 39
 Siposs István 22
Slezkine, Yurii 116
 Somogyi István 22
Somorjai Ádám 85
 Somssich József 84
 Soós Károly 60
 Sós István 79
Stacco, Viviana 75
Stemler Gyula 105
Stites, Richard 116, 120
 Stommer Viktorin 22
 Strausz István 22
 Strossmayer József 45

Szabó Attila 84
 Szabó Bálint 168, 177
 Szabó Ervin 116, 119
Szabó Ferenc 87, 105
Szabó Gizella 129
 Szabó Imre 128, 174
 Szabó József 143
 Szabó László → Tápay Szabó László
Szabó Mária 75
 Szabó Oreszt 23
Szabó Péter 70
 Szabó Simon 22
Szabó Viktor 93

 Szabó Zoltán 166
Szabolcsi Lajos 114
 Szabolcsi Miksa 118
Szakál Ádám 56, 83, 104, 131, 186
Szakál Aurél 79
 Szakovits György 123
 Szalai Lajos 162
 Szalay Mátyás 31
 Szalóczy Pál 166
Szalva János 103
 Szamuely Tibor 77, 78, 114
Szász Lajos 127
Szász Zoltán 134
 Széchenyi Emil 22
 Szegedy-Maszák né 31
 Székely Sándor 67
 Szekeres Fábian János 186
Szekeres József 131
 Szemelliker Antal 75, 76
Szentgyörgyi Pál 123
Szilágyi Ákos 116
 Szinyei Merse József 22
 Szkalka Lajos 31
 Szmrecsányi György 22, 23
 Szmrecsányi Lajos 184, 188, 190
Szoltsenyicin, Alekszandr 116
 Szomor Béla 23, 31
 Sztranyovszky József 22, 23
Szűcs László 106
 Szüts Gáspár 22

 Takács Menyhért 13, 22
 Takáts Béla 161, 168, 176, 180
 Tálassy Aladár 22
 Tamás Alajos 64, 65
 Tápay Szabó László 132
 Tauber Sándor 22
Tekus Ottó 144

- Tekusné Paveszka Ida* 144
 Teleki Pál 140
Tengely Adrienn 7, 20, 55, 57, 71
 Tildy Zoltán 128–130, 158, 159,
 161–163, 167–173, 176, 180, 198
 Tisza István 71, 125, 135, 136
 Tolsztoj, Lev 115, 116, 129
 Tomek Vince 66
 Tordai Ányos Gyula 186
Tormássy István 123
 Tóth Béla 165
Tóth Krisztina 85
Tóth Tamás 8
Török Kálmán 15
 Töttössy Miklós 22
 Trubinyi János 77
Tucker, Robert C. 116
Turczel Lajos 137
 Turi Béla 22, 23, 36
 Túróczy Zoltán 143, 144

 Uzdóczi Zdravec István → Zadra-
 vecz István

Vadnai Judit 124
 Vajay László 78, 79
 Valfrè di Bonzo, Teodoro 71, 72, 74,
 187, 194
 Valkóné 151
 Valnicsek Béla 22
 Várady Lipót Árpád 18, 32, 72
Varga Lajos 123
Varga Lajos (püspök) 77, 83
 Várhelyi József 59
Váry Albert 75, 184
 Vasek Ernő 22
 Vass János 22, 36–41
 Vass József 22, 23

 Vass Lajos 22
 Vass Vince 94
Végső István 79
 Vén Jakab 57
 Vermes Gyula 22, 81
Veszprémy László Bernát 105
 Vető Lajos 143
Vezsenyi Péter 104, 105
 Victor Erzsébet 162
 Victor János 128, 140
Vigh Károly 158, 159
 Vincze Elek 158, 163, 168–173, 180,
 198
 Vix, Ferdinand 73
Vörös Boldizsár 92
Vörösváry Ernő 76, 80, 81

 Werner Adolf 182–186, 188, 189,
 198
 Wilson, Thomas W. 72
 Wohlmuth Ferenc 75, 80, 81
 Wolf Károly 22, 36
 Wolf Lajos → Ordass Lajos
 Wolf Nándor 22, 23
 Wolkenberg Alajos 22

 Zabrovsky Béla 22
Zachar Péter Krisztián 105
 Zachariás Gyuláné 31
 Zdravec (Zdravetz) István 58–62,
 126, 127
 Zákányi József 174
Zarnóczki Áron 104, 105
 Zavadovszky Alfréd 22
 Zboray Miklós 22, 23, 36
 Zichy Gyula 29
 Zichy János 22, 23
 Zichy Rafaelné 31

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

Zlinszky János 22
Zola, Émile 116
Zombori István 58

Zsembery István 22, 23, 87
Zsirai (hírlapíró) 60

FÖLDRAJZINÉV-MUTATÓ

A mutatóba nem kerültek be a levéltárak, könyvtárak neveiben, címeiben és a bibliográfiai adatokban szereplő településnevek. Szerepelnek viszont a mutatóban az egyházi tisztségekben előforduló helynevek. Ugyancsak feltüntettük a ma nem Magyarországhoz tartozó helységek jelenlegi elnevezését és azt az országot, ahol találhatóak.

- Abaliget 81
Alföld 127
Alsóborsod 165
Alsósegesd (Segesd) 168, 177
Alsószabolcs-Hajdúvidék 124
Alsóváros → Szeged-Alsóváros
Amerika → Amerikai Egyesült Államok
Amerikai Egyesült Államok 72, 118, 127, 146, 160
Arad (Arad, Románia) 177
Arnót 143
Ausztria 70, 76, 125
Axonia → Szászország
- Bábonymegyer 177
Baja 58, 62, 81
Balassagyarmat 177
Balaton 130, 160
Balatonendréd 160
Balatonkiliti 158
Baranya (vármegye) 161, 172
Barcs 163
Basel 174
Bécs 69, 71–75, 82, 83, 106, 136, 140, 149, 174, 187
Belsősomogy 128, 160, 161, 163, 169, 172–174, 177, 180, 181
Berlin 61
- Bodroghalász 166
Bonyhád 143
Buda → Budapest
Budapest 21, 45, 48, 55–63, 65, 70, 72–74, 80, 81, 85, 89, 97, 124, 127, 128, 130, 133, 135, 140, 143–145, 147, 150, 153–155, 158, 162, 166, 167, 172, 174, 179, 189–191, 196, 199
- Császár 80, 81
Csehszlovákia 70, 71, 73, 137, 143
Csokonyavisonta → Somogyvisonta
Csurgó 160, 161, 163, 174, 177, 181
- Dánia 146
Darány 163
Debrecen 96, 97, 124, 125, 127, 146, 163, 174, 177
Dél-Magyarország 58, 59
Dombóvár 128, 129, 132
Duna 57, 77, 80, 94
Dunabogdány 174
Dunamellék 7, 41, 128, 138, 139, 140, 159, 161, 169
Dunamocs (Moča, Szlovákia) 77
Dunántúl 29, 80, 125, 149, 150, 160, 161, 169, 170, 172, 180

- Edinburgh 158
 Eger 21, 90, 182, 187, 189, 199
 Egyesült Államok → Amerikai
 Egyesült Államok
 Eperjes (Prešov, Szlovákia) 143, 149
 Erdély 21, 70, 71, 135–138, 140
 Esztergom 21, 55, 72, 75, 77, 80, 81,
 87, 90, 104, 105
- Fejér (vármegye) 132
 Felsőborsod 165, 166
 Felsőmocsolád 158, 168, 173, 176,
 180
 Felvidék 21, 137
 Franciaország 177
 Füles (Nikitsch, Ausztria) 76, 77
- Gige 163
- Gyöngyös 64, 67
 Győr 21, 76, 80, 196
 Gyúró 100
- Hajdúböszörmény 124, 125
 Halas → Kiskunhalas 148
 Hatvan 163
 Hedrehely 163
 Heidelberg 122
 Hetes 168, 177
 Heves (vármegye) 182, 185, 186
 Hódmezővásárhely 131, 177
 Homokszentgyörgy 174
 Horvátország 70
- Ibrány 177
 Igrici 166, 174
- Jászberény 61, 62, 64
 Jászkarajenő 66, 77, 78, 83
- Jászság 79
- Kalocsa 18, 21, 72, 78, 131,
 Kalotaszeg 135
 Kaposfő 177
 Kaposvár 134, 159–163, 167, 168,
 171, 173, 174, 176, 177, 179, 180,
 198
 Kaposszentbenedek 171, 177
 Kárpát-medence 69
 Kassa (Košice, Szlovákia) 130, 166
 Kastélyosdombó 177
 Kecel (Keczel) 78, 79
 Kecskemét 64–67, 77, 78, 84, 121,
 123
 Kelet-Európa 119
 Kemenesmagas 177
 Keszthely 130
 Kína 67
 Kolozsvár (Cluj-Napoca, Románia)
 135
 Krakkó 70
 Kutas 163
 Külsősomogy 158, 160, 161, 169,
 172, 173, 176
- Lábod 174
 Lovászipatona 82
- Magyaregres 168
 Magyarlad (Lad) 163
 Magyarország 7, 8, 13, 24 31, 33, 45,
 51, 57, 60, 61, 67–76, 86, 96, 102,
 115, 119, 125, 128, 132, 133, 136,
 138, 141, 142, 144, 146–148, 155,
 159
 Magyarszomajom (Szomajom) →
 Kaposfő
 Márianosztra 131

- Mátészalka 134
 Megyaszó 166
 Mexikó 48, 51, 53, 66, 68
 Mihályi 176
 Miskolc 165, 166
- Nagyatád 163, 169
 Nagyatádvidék 163
 Nagybábonny (Bábonymegyér) 177
 Nagybajom 177
 Nagygeresd 177
 Nagyhalász 177
 Nagykanizsa 131
 Nagykaroly (Carei, Románia) 126, 131
 Nemesdéd 177
 Németország 177
 Nikla 176
 Norvégia 146, 147
 Noszvaj 166
- Nyíregyháza 144, 152, 154, 165, 196
- Orci (Orczi) 128, 168, 174
 Oroszország (Szovjet-Oroszország) 50, 51, 53, 57, 68, 73, 74, 115, 116, 120
 Ostffyasszonyfa 144
 Osztrák-Magyar Monarchia 69, 125, 151, 155, 158, 164
- Pannonhalma 83
 Pápa 82, 94, 95, 118, 163, 167, 171, 174, 177, 181
 Párizs 177
 Pata (Patapoloski) 177
 Pécel 158
 Pécs 21, 58, 61, 62, 64
 Pest → Budapest
- Pozsony (Bratislava, Szlovákia) 143
- Rákoskeresztúr 98
 Rákosliget 174
 Redipuglia 70
 Rinyahosszúfalu 174
 Róma 8, 24–26, 30, 34, 46, 50, 52, 54, 68, 72, 82, 183
 Román Királyság → Románia
 Románia (Román Királyság) 70, 73, 77, 96, 138
- Sárospatak 158, 165, 177
 Siófok 161, 168
 Skandinávia 146, 148
 Somogy (vármegye) 10, 128, 129, 156–158, 160–163, 165, 168, 169, 171–173, 176, 177
 Somogyjád 177
 Somogytarnóca 174
 Somogyvisonta (Csokonyavisonta) 163
 Somorja (Šamorin, Szlovákia) 174
 Sopron 76, 150
 Spanyolország 48, 53
 Svédország 146
- Szászfa 166
 Szászország (Saxonia) 58
 Szatmár 21, 168
 Szatmárnémeti (Satu Mare, Románia) 158
 Szeged 58–62, 73, 75, 82, 127, 132, 133
 Szeged-Alsóváros 58, 59, 60, 126, 127
 Székesfehérvár 21, 64
 Szendrő 166
 Szentbenedek → Kaposszentbenedek

- Szentendre 80
Szentes 126
Szentgotthárd 97, 99
Szentkirály 78
Szerb-Horvát-Szlovén Királyság 70,
73
Szlovákia 77
Szomajom (Magyarszomajom) →
Kaposfü
Szombathely 21, 30, 144, 149–151
Szovjetunió → Oroszország
- Taktaszada 166
Tamási 129
Tápióság 79
Taszár 174, 176, 178
Temesvár (Timișoara, Románia) 21
Tisza 77, 152
Tiszántúl 123, 124, 125, 127, 139,
158
- Tolna (vármegye) 129, 132, 161
Torzsa (Savino Selo, Szerbia) 143
Trianon 140, 142, 143, 152
Tübingen 120
- Vác 21, 77, 88
Vashidegkút (Cankova, Szlovénia)
149
Vatikán 45, 47, 69, 73, 75, 83
Vendvidék 149
Verebély (Vráble, Szlovákia) 77
Vése 176
Veszprém 16, 21, 82, 83
- Zádorfalva 158
Zágráb 161, 168
Zámoly 132
Zirc 83, 187
Zürich 116